

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	35090
Nom	Mitjans i tècniques d'intervenció
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2018 - 2019

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1302 - Grau de Criminologia	Facultat de Dret	4	Primer quadrimestre
1923 - Programa Doble Titulación Derecho-Criminología	Facultat de Dret	4	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1302 - Grau de Criminologia	21 - Seguretat Pública	Optativa
1923 - Programa Doble Titulación Derecho-Criminología	6 - Assignatures optatives de quart curs	Optativa

Coordinació

Nom	Departament
GONZALEZ COLLANTES, TALIA	72 - Dret Penal

RESUM

L'assignatura de Mitjans i tècniques d'intervenció és una assignatura optativa de 6 crèdits integrada en la matèria de Seguretat Pública. El contingut inclou una explicació global dels sistemes reals que utilitzen les forces i cossos de seguretat, per dur a terme la missió que constitucionalment tenen encomanada. És una assignatura que completa i dona sentit a altres estudiades en el grau de Criminologia, tals com a Seguretat pública i privada, Policia Científica, Investigació Criminal o les restants d'aquesta matèria de seguretat pública, Estrangeria, Seguretat Vial o Investigació d'accidents.

Totes elles són parts dels sistemes que, els serveis de seguretat pública, apliquen per atendre els problemes que sorgeixen en una societat democràtica i, a l'hora d'afrontar la docència i l'aprenentatge, és necessari aplicar la perspectiva pròpia de cadascuna de les matèries. - En Seguretat pública i privada anem a veure la normativa d'organització dels serveis generals del Ministeri de l'Interior i la regulació de

seguretat privada.

- En Mitjans i tècniques d'intervenció veurem els esquemes d'execució pràctica de la intervenció policial i de la seguretat privada, que unes vegades estan protocolitzats per les organitzacions de seguretat, i en unes altres acudirem al coneixement intern dels serveis que s'estudien, que s'han d'adaptar a les necessitats emergents.

Amb Mitjans i tècniques d'intervenció es donen a conèixer l'estructura dels serveis policials de Seguretat Ciutadana que sent els més visibles i propers, comporten uns sistemes d'intervenció molt estructurats i reglats, encara que no sempre són coneguts ni compresos pel conjunt de la societat.

L'art. 104 de la Constitució atorga la missió, a les Forces i Cossos de seguretat, sota la dependència del Govern, de protegir el lliure exercici de de els drets i les llibertats i garantir la seguretat ciutadana. És un servei públic essencial, que intervé en el control social, amb legitimitat i sota l'estricta compliment de la legalitat i dels criteris de l'administració pública, l'avaluació de la qual exigeix l'aplicació de criteris d'excel·lència i l'aplicació de protocols d'actuació i manuals de procediment, que permetin determinar els continguts normatius i reglamentaris al cas concret.

Objectius generals:

Conèixer els principis d'actuació dels professionals de la seguretat pública i, especialment dels serveis de Seguretat Ciutadana, com a cara visible dels dipositaris del manteniment de l'ordre públic constitucional en el marc de l'Estat Social i Democràtic de Dret.

Identificar les situacions de conflicte en què apareixen enfrontats interessos o drets d'igual rang, que han de resoldre's amb urgència però amb el detriment mínim imprescindible de qualsevol d'ells.

Aprendre a distingir, avaluar i, si escau, resoldre conflictes socials, que es plantegen en la societat civil i la solució inicial de la qual és exigible als professionals de la seguretat pública.

Desenvolupar la capacitat de generar solucions de compromís enfront d'aquests conflictes socials, sota la pressió de la gravetat i la urgència.

Aplicar els coneixements adquirits i tècniques apreses, en el Grau, als serveis de Seguretat ciutadana, bé per a la seva millora, bé per a la seva crítica i exigència de responsabilitats per incompliment protocol·lari.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

Es important tindre coneixements tècnics i jurídics que permeten ubicar esta matèria com a activitat professional i aplicar allò que s'ha après a una activitat molt complexa.

COMPETÈNCIES

1302 - Grau de Criminologia

- Ser capaç d'apreciar la complexitat i la diversitat del fenomen criminal.
- Ser capaç de treballar en equip amb altres professionals de l'activitat criminològica.
- Tenir una consciència crítica enfront de la realitat social i els problemes socials respectant els principis d'igualtat, drets humans, pau, accessibilitat universal, solidaritat i protecció mediambiental, tot això des d'una perspectiva de gènere.
- Saber aplicar tècniques criminològiques i mesures de seguretat específiques per a la protecció de les persones, dels béns i del medi.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

Al finalitzar l'assignatura l'estudiant ha de ser capaç d'adquirir les destreses següents:

Coneixement: Conèixer els components tècnics bàsics de l'exercici de la intervenció policial directa, ajustada a l'estat de dret.

Habilitats: Realitzar i avaluar les intervencions policials, amb mètode avançat basats en criteris de qualitat aplicats al servei públic de la seguretat ciutadana i des de l'orientació de tals intervencions a les tècniques d'investigació adequades per a la persecució de delictes i la resolució de conflictes socials.

Indicadors: L'alumne ha de mantindre, en el desenvolupament de qualsevol professió, centrada en la seguretat pública, una constant actualització tècnica amb l'objectiu del respecte i protecció dels drets fonamentals i llibertats públiques sobre la base de la igualtat entre homes i dones i els valors democràtics.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Seguretat Ciutadana

Conceptes de seguretat ciutadana i ordre públic. Necessitat de la seguretat per a l'exercici de les llibertats públiques. Inseguretat ciutadana. Efectes de la inseguretat ciutadana. Serveis de seguretat ciutadana en el Ministeri de l'Interior. Secretaria d'Estat de Seguretat. Comunitats Autònomes. Administració Local. Col·laboració dels serveis de Seguretat Privada.

Aquest és un tema introductor de l'assignatura, que parteix de la normativa impartida en els temes 4, 9 i 10 de Seguretat pública i privada de 2º Curs del Grau, als quals es farà breu referència, quant a explicació de la inseguretat i necessitat de la seguretat, en la societat moderna que fonamenta l'especialització de les unitats policials, la seva creació i ubicació en l'organigrama administratiu, i per després introduir, els sistemes d'intervenció directa de les unitats. Com estan formades i actuen les unitats de FFICCS de l'Estat, CCAA i Administració Local, distribució de competències reals, amb exemples clars, (la patrulla, la detenció, alcoholèmies, el control de tràfic, de grans esdeveniments, establiments financers, centrals de comunicacions, ports, aeroports, etc.

2. Mitjans per a la intervenció policial

Mitjans personals i materials. Condicions personals: Número i preparació. Factors variables en la intervenció. Situacions: variables antròpiques i d'entorn. Orientació de la intervenció: Prevenció i reacció. Composició de la unitat d'intervenció. Selecció de mitjans materials: de protecció, estructures, vehicles, comunicacions, mitjans de prova i armament.

Aquest és el tema explicatiu dels aspectes generals a tenir en compte, a l'hora de crear o valorar, els recursos personals i materials que s'implementen per als diferents serveis. Selecció del personal, eficiència en el nombre, necessitat de preparació especialitzada (formació, centralitzada, contínua, en cascada). Detecció i avaluació dels riscos, d'origen humà o de no. Presa de decisió del tipus d'intervenció, possibilitat de prevenció i necessitat de la reacció. Variables generals (escenari, grandària, intensitat de l'alteració, recursos disponibles) a tenir en compte per configurar les unitats d'intervenció, per arribar a l'epígraf final d'oportunitat i eficiència en la selecció de mitjans materials: de protecció, estructures, vehicles, comunicacions, mitjans de prova i armament o qualsevol altre aspecte que el cas concret requerisca.

3. Técnicas de Intervención policial.

Tècniques d'Intervenció policial.

Autoprotecció: Individual i de la unitat d'intervenció. Prioritat en objectius a protegir. Protecció de les persones. Protecció de drets fonamentals. Protecció dels béns materials. Els serveis de protecció a nivell central en el *CNP. Protecció integral. Planificació del dispositiu de protecció. Organització, adreça i cadena de comandament. La protecció dinàmica. La protecció estàtica.

Tema explicatiu de la necessitat d'actuar amb seguretat pròpia (individual i del grup) per poder oferir seguretat a terceres persones. Prioritat en l'atenció a riscos, garanties dels drets en l'exercici pràctic de la violència legítima. Riscos laborals del personal de seguretat pública i privada, Atenent als diferents riscos que es poden atendre, robatori, incendi, atac informàtic, atac a subministraments, llum, aigua, gas, telèfon etc. l'atenció del qual s'atribueix a uns serveis amb estructura jerarquitzada, cadena de comandament i organització d'efectius en el CNP, en els supòsits de protecció de drets fonamentals i béns materials, amb descripció d'elements a tenir en compte, obediència deguda, actuació especialitzada, amb el tractament diferent de la protecció estàtica (que fer quan estic quiet i vigilant, possible objectiu) i protecció dinàmica (que fer quan es busca el possible focus del problema, investigació o patrulla del tema següent).

4. La patrulla de vigilància i protecció

La patrulla com a servei de seguretat. Classes i composició. Objectius i mitjans idonis. Adequació del patruller al servei. Preparació del servei. Informe i avaluació de resultats. Vicis i virtuts de les patrulles en moviment i parada. Llocs i persones a observar durant la patrulla. L'autoprotecció de la patrulla - combinacions i coordinació.

En aquest tema contínua l'anterior i aprofundeix en les característiques idònies proporciona la informació necessària per dur a terme correctament el treball de vigilància dinàmica sistemàticament de patrulla, amb la selecció de qualitats i nombre de persones que ho assumeixen, informació necessària per realitzar eficientment el servei, què protegir, quines són els atacs previsibles que es tendeix a

neutralitzar, com coordinar diverses patrulles i elements de vigilància estàtica (càmeres, sensors, alarmes etc.), llocs segurs per realitzar parades, efecte de prevenció general de la patrulla cridanera (personal uniformat, vehicles amb distintius, llums i sirenes coordinada i informada amb personal discret i vehicles camuflats. Objectius de control, necessitat de l'autoprotecció combinada i contravigilància

5. El control de seguretat.

Controls policials concepte i classes. Objectius, condicions i escenari. Mitjans humans i materials. Planificació i fases. La requisita prèvia de seguretat. Fases i mitjans. Sistemes i nivells de busca. Metodologia aplicable i límite normatiu. Seguretat privada i control d'accessos.

El control de seguretat, és un sistema d'intervenció que combina, elements de protecció estàtica i dinàmica, amb la peculiaritat del seu fàcil desplegament, rapidesa en el control de zones relativament grans si té un sol accés o uns pocs punts a protegir, i vies de circulació. El seu objectiu és filtrar el flux d'usuaris d'una via, un accés o un entorn. Previsions a tenir en compte per utilitzar els recursos materials adequats (arcs de seguretat, escaner, tanques, rasclets de pues antifuga, garanties d'autoprotecció en previsió d'atac directe o fugides; coordinació amb altres efectius, anells perifèrics de protecció, helicòpter etc. amb el límit de protecció a drets fonamentals i normes de regulació dels propis serveis de seguretat pública i privada

6. Intervencions d'urgència.

Les urgències en seguretat 091, 062, 092, 1.1.2. - La seua integració en el Ministeri de l'Interior. La coordinació i competències dels distints servicis. Les Sales 091 de Cos Nacional de Policia. El 062 - COS de la Guàrdia Civil. 092 Policia Local. El 1.1.2 Emergències i protecció civil. Normativa i protocols de coordinació en grans concentracions humanes (esdeveniments esportius o festes).

Els experts en seguretat, seran tant més eficients quant millor coneguin la reposada de la seguretat pública, assumint que les emergències de seguretat, augmenten al mateix ritme que el progrés social, amb una tendència creixent a unificar el punt de coordinació, en aquest sentit actua l'1.1.2, que cal explicar, en cada comunitat autònoma, perquè pot tenir competències diferents, però en seguretat pública segueixen funcionant els centres de resposta en atacs contra la seguretat pública, Sales de seguretat ciutadana del *CNP 091, o del Centre Operatiu de Serveis - 062 *COS de la *GC, o sales d'emergències de Policia Local 092. A més és cada vegada més freqüent que aquests serveis tinguin protocols d'actuació amb els seus corresponents controls de qualitat. El protocol, en general va ser explicat en 2º curs, tema 11 Seguretat Pública i Privada, aquí es farà exposició de protocols d'actuació concrets, violència de gènere, 016, control telemàtic, emergències de protecció civil, etc.

7. Intervenció amb detinguts

Mesures cautelars personals. La detenció, contingut, efectes i normativa. Modalitats de detenció. Instruccions de la SES. La diligència d'identificació en la EL 1/1992. Protocol de trasllat de detinguts. Intervenció personal. Estudi de l'itinerari. Tracte al detingut o pres. Competències i requisits. Detinguts menors d'edat. Conduccions urbanes i interurbanes de detinguts.

En aquest tema, sobre la introducció de temes 4 i 5 de seguretat pública i privada, es proposen els requisits de la detenció, regulades per instruccions de la Secretaria d'Estat de Seguretat -*SES 11 i 12 de 2007 (per a tractament respectivament de detinguts en general i de menors detinguts), i identificació

de persones indocumentades de la L'1/1992 o la nova llei de Seguretat Ciutadana, Tractament real de detinguts i presos, trasllats de detinguts o imputats a la presó preventiva, requisits i precaucions, competència i preparació del personal destinat als serveis de conduccions urbanes i interurbanes, amb les dificultats que es poden presentar, agressivitat per consums de drogues, grups organitzats de delinqüents, riscos dels funcionaris i garanties per a la seguretat i integritat dels detinguts, amb l'eventual coordinació de serveis mèdics.

8. Plans d'actuació en atemptats

Introducció. Motivació i formes de l'atemptat. Anàlisi de la situació social. Plans de prevenció: Amenaces de bomba, de cotxe bomba, d'atac NBQR (O.G. 29-10-2001) : Objectius i estructura dels serveis. Plans de reacció després de l'atemptat: Fins i estructura dels serveis. El cordó de seguretat. Evacuació.

Entenem en aquest tema, l'atemptat més allà del tipus penal, com a acció violenta orientada a causar lesions a persones o danys importants en les coses, per tant ha de fer-se una preparació prèvia encomanada als serveis d'informació, per *protocolitzar l'actuació en l'escenari, coneixent la motivació, el tipus d'objectiu (edificis significatius, seus polítiques, policials, militars, comunicacions, etc.), mètodes de preparació de l'atemptat, vigilàncies i contravigilàncies, investigació de l'amenaça de bomba, estructura dels serveis reactius enfront de la realitat del fet consumat amb els seus protocols d'actuació, anells de seguretat preventiva, protecció de vies alternatives per a l'evacuació de residents i atenció i trasllat de víctimes. Ordre d'intervenció dels especialistes en Seguretat Ciutadana, TEDAX, Policia Científica i uns altres.

9. Intervención en grandes catástrofes

Tipus de sinistres. Avaluació de les causes i els efectes. Sistemes de prevenció i coordinació de serveis (*CECOR). Anàlisi de diferents modalitats: inundació, incendi urbà, Incendi forestal, sinistres d'avió, d'embarcacions, de tren. Recollida d'informació, classificació i cadena de custòdia.

Peculiaritats dels aspectes vistos en el tema anterior, que donava resposta a un atemptat com a risc antròpic, aplicades a altres situacions de molt diversa etiologia, que poden afectar a escenaris molt diferents amb extensió i efectes també molt variats i requereixen d'una previsió de les mateixes amb preparació d'efectius adequats, disposats tant a prengües el control de l'emergència com a integrar-se en un operatiu dirigit des d'altres responsables com els de Protecció Civil. Necessària la *protocolització dels riscos predictibles fins i tot amb la realització de simulacres. Establiment de canals de recollida i difusió de la informació rellevant, protecció policial dels escenaris, recollida de vestigis que ajudin a la investigació i disseny de la cadena de custòdia.

10. Intervenció davant la violència i marginalitat

Violència en les persones i força en les coses. Violència en l'exercici dels drets fonamentals. Tribus urbanes. Violència juvenil. Violència a l'escola. Violència de gènere i domèstica. Violència sexual. Delinqüència organitzada i violenta. Marginalitat causes i models. Poblats marginals.

Si en els temes anteriors no hem enfrontats a esdeveniments produïts per la voluntat humana a distància i a riscos de fenòmens naturals, en el tema 10 hem d'assumir la intervenció de la seguretat

pública i/o privada enfront de l'activitat violenta de les persones en el cos a cos, que va a exigir una especial preparació personal, tècnica i jurídica, que de resposta a les previsions de la EL 2/1986, actuar amb decisió necessària, exercint la seva funció amb absolut respecte a la Constitució i a la resta de l'ordenament jurídic. Per a això explicarem les característiques de la violència en cadascun dels epígrafs proposats i la intervenció que, en elles, redueix la incidència amb els respectius entorns, per aplicar-la des de la seguretat personal i sense menyscar els drets fonamentals dels implicats. Equilibri inestable que requereix de formació i informació prèvies.

11. Unitats especialitzades (1)

Concepte, estructura i funcions. Personal, accés i material. Creació i funcions. Origen. - Grups d'intervenció especialitzada - C.N.P.: (GEO) (GOES) . - G.C.: (UEI) (MEI) , - Unitats contra alteracions de la seguretat ciutadana - C.N.P. (UIP) (UPR) - G.C. (USECI) (GAR) (GRS).

Violència en les persones i força en les coses. Violència en l'exercici dels drets fonamentals. Tribus urbanes. Violència juvenil. Violència a l'escola. Violència de gènere i domèstica. Violència sexual. Delinqüència organitzada i violenta. Marginalitat causes i models. Poblats marginals.

Si en els temes anteriors no hem enfrontats a esdeveniments Aquests tres temes, 11, 12 i 13 d'unitats especialitzades, busquen donar a conèixer els secrets de certs serveis altament especialitzats, que solament es coneixen per la seva imatge especialment cridanera i els seus resultats espectaculars. Aquí ens fem dins de la unitat, formant un binomi d'actuació com els de GEO o GOES, però aquí configurat per l'escassa normativa reglamentària i la meticulosa planificació de les unitats, des de la idea inicial de la seva necessitat de creació, la selecció de mètodes i personal el seu ingrés i formació. L'entrenament físic, psicològic i tècnic. Objectius i pla d'operacions. Recordatori dels temes anteriors d'autoprotecció, armament i transport, aplicat a aquestes unitats, que es van a enfrontar a emergències puntuals però d'alta perillositat, que s'ataquen amb un molt breu temps de resposta. Explicar la seva peculiaritat.

12. Unitats especialitzades (2) Orde INT/28/2013, de 18 gener

CNP: Direcció d'Unitats Especials del CNP. Unitats Especials: Cavalleria, Guies Canins, Subsòl i Protecció Ambiental. Unitats especialitzades: Brigada Mòvil-Policia en el transport. Grups GRECO. Els TEDAX. Unitats centrals d'escortes - Unitat d'helicòpters - Delinqüència informàtica - Seguretat privada

Completament diferents els objectius i metodologia de les intervencions especials que s'expliquen en el tema 12, orientades a una actuació molt més permanent en el temps, la majoria amb caràcter inicialment preventiu com, Protecció ambiental, Subsòl, Mòbil, Escortes, Helicòpters, Cavalleria o Seguretat Privada i unes altres eminentment reactives, com els GRECO, TEDAX, o Guies canins en les seves diferents especialitats. Explicant la dificultat que suposa la reacció, per als serveis de prevenció davant l'agressió sempre inesperada. La seva reacció ha de ser automàtica i eficient i això solament s'aconsegueix amb preparació tècnica, alerta sostinguda i preparació constantment actualitzada. En aquests serveis les característiques personals són determinants de l'elecció del servei.

13. Unitats especialitzades (3)

Intervenció de servicis exclusius de la GC.: Intervencions d'armes. Agrupació de tràfic. Medi ambient (SEPRONA) . Servicis de muntanya. Servici marítim. Activitats subaquàtiques. Resguard fiscal. Protecció de personalitats i edificis públics."

La Guàrdia Civil, té assignades unes competències, peculiars i d'enorme transcendència social, uns són molt coneguts i benvolguts: el control de tràfic rodat i el medi ambient. Però uns altres són menys visibles però no menys necessaris, control d'armes, contraban, rescat en muntanya i tràfic marítim, entre uns altres, que convé explicar per dins amb les seves funcions, preparació competències normatives, emplaçament i objectius. A manera d'exemple, com es porta el control d'armes, quines armes es dipositen, els qui han de passar revistes d'armes, armes implicades en procediments judicials o la seva participació en el control de les empreses de seguretat privada, seguint esquemes similars per a la resta dels serveis.

14. Intervenció i col·laboració internacional

Agències de col·laboració internacional (OIPC-INTERPOL). Seguretat europea TREVI, EUROPOL i EUROGENFOR. Persecució en calent. Vigilància exterior. Intervenció en instruments de col·laboració d'EUROJUST. Orde de detenció Europea. Euro-orden de protecció i Altres Instruments de col·laboració: Exhort, embargament, assegurament de proves, decomís. Intercanvi d'informació i control de mesures i condemnes.

Acabant el temari, reprenem la col·laboració policial internacional del tema 12 de Seguretat pública i privada, per endinsar-nos en l'estructura dels serveis, com ingressar en aquests serveis conjunts, ubicació de les seves seus i relació entre estats, per concloure amb la intervenció en els requeriments de l'autoritat judicial, espanyola o internacional, mitjançant els instruments de col·laboració de la UE: Orde de detenció Europea. Euro-ordre de protecció i Altres Instruments de col·laboració: Exhort, embargament, assegurament de proves, decomís. Intercanvi d'informació i control de mesures i condemnes o, les admeses, vigilància transfronterera i persecució en calenta.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes teoricopràctiques	60,00	100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	5,00	0
Elaboració de treballs en grup	15,00	0
Elaboració de treballs individuals	10,00	0
Estudi i treball autònom	15,00	0
Lectures de material complementari	10,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	10,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	10,00	0
Resolució de casos pràctics	15,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT

El desenvolupament de l'assignatura s'estructura en relació a les sessions de classe teoricopràctiques, amb avaluació periòdica durant el curs i realització d'un exercici final a partir d'un supòsit pràctic.

L'assistència a les activitats de classe és obligatòria per a tots els alumnes.

La present assignatura s'imparteix dins d'un mòdul presencial i també utilitzarà la plataforma docent de la UV, l'Aula Virtual (aulavirtual.uv.es). En ella apareixeran depositats el programa i els materials que l'alumne ha de llegir i analitzar. A través d'ella, igualment, haurà de fer-se arribar al professor els oportuns treballs que es puguin anar sol·licitant a cada alumne.

AVALUACIÓ

La qualificació de l'assignatura es determinarà a partir de les qualificacions obtingudes de l'avaluació contínua desenvolupada en cada grup, a la qual correspon un 30% de la qualificació final, i de la realització de la prova final en la data fixada per la Facultat, a la qual correspon un 70% de la qualificació final.

Serà necessari obtenir una nota mínima d'aprovat en la prova final per a superar l'assignatura, amb independència de la nota obtinguda en l'avaluació contínua.

L'annex del professor detallarà les condicions de l'avaluació contínua i el caràcter oral o escrit de la prova final, així com si es realitzarà una prova parcial, de caràcter alliberador o no, en la data fixada per la Facultat.

Els alumnes que no realitzen l'avaluació contínua es podran presentar a la prova final en primera convocatòria, i la nota obtinguda quedarà limitada al valor ponderat que aquesta prova té en la qualificació final (un 70%), de manera que, com a màxim, es podrà obtenir un 7 com a qualificació final.

En cas de suspendre la primera convocatòria, per a la segona convocatòria es conserva la qualificació obtinguda en l'avaluació contínua. Si l'annex del professor preveu que hi haja alguna activitat com a recuperable, determinarà la forma d'obtenir la qualificació de la/s mateixa/s en segona convocatòria.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- ANTON BARBERA, Francisco: Técnicas de Intervención Policial, Editorial: Tirant lo Blanch
- ANTON BARBERA, Francisco: Policía Científica Volumen I, Manual de Normas de Procedimiento de la Comisaría General de Policía Científica. Editorial.Tirant Lo Blanch
- ANTON BARBERA, Francisco y SOLER TORMO Juan Ignacio: Administración policial: legislación e investigación privada de Editorial: Tirant lo Blanch

Complementàries

- http://www.policia.es/org_central/seguridad_ciudadana/
- <http://www.guardiacivil.es/es/institucional/especialidades/>
- <https://e-justice.europa.eu/>